

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 39 ได้กำหนดให้มีการกระจายอำนาจการบริหารการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังสถานศึกษา และมาตรา 48 ให้สถานศึกษาจัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าการดำเนินการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องโดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและรายงานต่อสาธารณชน มาตรา 49 กำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งต้องได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกห้าปี และต้องเสนอผลการประเมินคุณภาพภายนอกต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542, หน้า 12-14) ประกอบกับแนวคิดในการบริหารการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานนั้น โรงเรียนต้องมีข้อมูลสารสนเทศที่ดี เพราะข้อมูลสารสนเทศเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการตัดสินใจ และการบริหารจัดการของผู้บริหาร โดยหากผู้บริหารมีข้อมูลสารสนเทศที่ดี มีความถูกต้องเป็นปัจจุบัน ทันต่อเหตุการณ์ การตัดสินใจในการบริหารก็จะมีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผลตามไปด้วย (รังสิริทธิ์ จัปใจนาย, 2542, หน้า 15) จากข้อกำหนดในกฎหมาย และหลักการบริหารดังกล่าว โรงเรียนจึงต้องมีข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของท้องถิ่น ความต้องการของชุมชน สภาพผู้เรียน จุดเด่น จุดด้อยในด้านต่างๆ ภาพรวมและจุดยืนของโรงเรียน เพื่อนำมาประกอบการตัดสินใจจัดทำแผนเพื่อพัฒนาผู้เรียน ให้บรรลุตามมาตรฐานการศึกษาและหลักสูตร และเมื่อดำเนินงานตามแผนไปแล้ว จะต้องมีการตรวจสอบ และทบทวนคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน จึงต้องมีข้อมูลและสารสนเทศเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินงานและผลของการดำเนินงาน ที่มุ่งเป้าหมายไปยังคุณลักษณะของผู้เรียน สารสนเทศจากการตรวจสอบ และทบทวนคุณภาพการศึกษาจะนำไปสู่การวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป เป็นวงจรเพื่อพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง การที่มีระบบสารสนเทศที่สมบูรณ์ครบถ้วนเป็นปัจจุบัน เรียกใช้ได้สะดวกและตรงตามความต้องการ จะช่วยให้โรงเรียนสามารถดำเนินงานพัฒนาคุณภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการสร้างความมั่นใจที่ตั้งอยู่บนรากฐานของหลักวิชา หลักฐานข้อเท็จจริง

ที่สามารถตรวจสอบได้มีกระบวนการวิเคราะห์ และการประมวลผลที่เป็นวิทยาศาสตร์ หลักตรรกศาสตร์ และความสมเหตุสมผล เพราะสารสนเทศทั้งหลายนั้นนอกจากจะใช้ในการวางแผนการดำเนินงาน ประกอบการตัดสินใจแล้ว ยังนำไปสู่การพัฒนาแนวความคิด และสร้างทางเลือกใหม่ๆ ในการดำเนินการต่าง ๆ ด้วย (กรมวิชาการ, 2544, หน้า 8) การจัดระบบสารสนเทศในโรงเรียน จึงมีความสำคัญและเป็นประโยชน์สำหรับบุคลากรทุกคนในองค์กร เพื่อจะได้มีข้อมูลประกอบการ พัฒนางานสร้างทางเลือกใหม่ ๆ ในการดำเนินงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหาร ทั้งในระดับสูง และ ระดับหัวหน้าหมวดกลุ่มวิชา ระดับสายชั้น มีความจำเป็นที่จะต้องใช้ข้อมูลและสารสนเทศประกอบการวางแผน ตัดสินใจกำหนดนโยบายและทิศทาง การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ดังนั้นผู้ใช้ระบบสารสนเทศ จึงหมายถึงทุกคนไม่เฉพาะแต่ผู้บริหารเท่านั้น ข้อมูลสารสนเทศ ที่แสดงถึงการปฏิบัติงานย่อมทำให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถตรวจสอบการทำงานของตนเอง ตลอดจน ข้อบกพร่องที่เกิดขึ้น สามารถนำมาวิเคราะห์ปัญหา และนำมาปรับปรุงงานของตนเองให้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังทำให้ผู้บริหารสามารถศึกษาผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในหน่วยงาน ชี้นำ หรือ ช่วยแก้ปัญหาที่นั้น ๆ ได้ง่ายขึ้น (กรมวิชาการ, 2544, หน้า 11)

ปัจจุบันสังคมได้ก้าวเข้าสู่ยุคข้อมูลข่าวสารทำให้เกิดกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้กระบวนการดำเนินการ การบริหารงานให้ถูกต้องพร้อมทั้งจัดหาได้ทันทั่วถึง และมีประโยชน์ ก่อให้เกิดความคิดในการกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพที่ยั่งยืน เกิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ จึงต้องอาศัยระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการเป็นเครื่องมือ นำทางที่ช่วยชี้นำให้ผู้บริหารเลือกดำเนินการเพื่อให้องค์กรบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนด (สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร, 2545, หน้า 44)

จากรายงานผลการกำกับติดตามการปฏิรูปการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ 2544, หน้า 25) พบว่า หน่วยงานระดับสถานศึกษาส่วนใหญ่ยังขาดระบบการบริหารจัดการข้อมูลและสารสนเทศที่ดี ขาดอุปกรณ์และเครื่องมือที่จำเป็นต่อการดำเนินงานสารสนเทศ ขาดการนำข้อมูลไปใช้ในการบริหาร และการจัดการศึกษาอย่างจริงจัง ระบบข้อมูลและสารสนเทศไม่สามารถสนองตอบความต้องการ ของผู้รับบริการ และสารสนเทศของสถานศึกษาขาดความสมบูรณ์ ไม่ครอบคลุม ไม่ทันสมัย และไม่สะดวกต่อการนำไปใช้

จากสภาพการบริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 จำนวน 97 โรงเรียน ซึ่งตั้งอยู่ในท้องที่อำเภอเมืองชลบุรี จำนวน 47 โรงเรียน อำเภอบ้านบึง จำนวน 37 โรงเรียน และอำเภอหนองใหญ่ จำนวน 13 โรงเรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1, 2549, หน้า 4) มีสภาพที่ตั้ง ทรัพยากรในการบริหาร จำนวนครูและนักเรียน ระดับของการจัดการศึกษา และบริบทอื่น ๆ แตกต่างกัน แต่ทุกโรงเรียนต้องใช้ข้อมูลสารสนเทศในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ตลอดทั้งต้องจัดทำข้อมูลสารสนเทศรายงานหน่วยงานต้นสังกัดอยู่เสมอ ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 จึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัญหาการจัดข้อมูลสารสนเทศในการบริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 เพราะหากทราบปัญหาจะทำให้สามารถนำไปเป็นแนวทางปรับปรุง พัฒนา และจัดระบบข้อมูลสารสนเทศให้มีประสิทธิภาพ สามารถนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจในการบริหารจัดการและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาปัญหาการจัดข้อมูลสารสนเทศในการบริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1

1.2.2 เพื่อเปรียบเทียบปัญหาการจัดข้อมูลสารสนเทศในการบริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 จำแนกตามขนาดโรงเรียน

1.2.3 เพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ปัญหาและพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศในการบริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1

1.3 คำถามการวิจัย

1.3.1 ปัญหาการจัดข้อมูลสารสนเทศในการบริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 อยู่ในระดับใด

1.3.2 โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 ที่มีขนาดต่างกันมีปัญหาการจัดข้อมูลสารสนเทศในการบริหารโรงเรียน แตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

1.3.3 แนวทางแก้ปัญหาและพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศในการบริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 เป็นอย่างไร

1.4 สมมติฐานการวิจัย

โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 ที่มีขนาดต่างกัน มีปัญหาการจัดข้อมูลสารสนเทศในการบริหารโรงเรียน แตกต่างกัน

1.5 ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ดังนี้

1.5.1 ขอบเขตของเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาปัญหาการจัดข้อมูลสารสนเทศในการบริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 จำนวน 6 ด้าน คือ ด้านการรวบรวมข้อมูล ด้านการตรวจสอบข้อมูล ด้านการประมวลผลข้อมูล ด้านการจัดเก็บข้อมูล ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล และด้านการนำข้อมูลสารสนเทศไปใช้

1.5.2 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 ปีการศึกษา 2549 จำนวน 97 คน

1.5.3 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 ปีการศึกษา 2549 จำนวน 78 คน ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยเทียบจากตารางเครจซี่และมอร์แกน

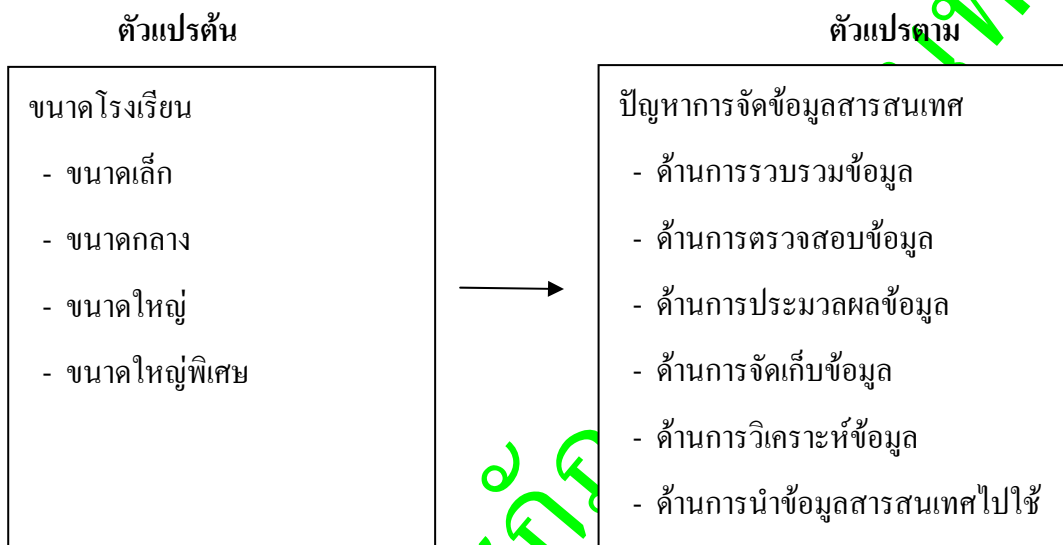
1.5.4 ตัวแปรที่จะศึกษา

- 1) ตัวแปรต้น ได้แก่ ขนาดของโรงเรียน ซึ่งแบ่งเป็น 4 ขนาด คือ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญพิเศษ
- 2) ตัวแปรตาม ได้แก่ ปัญหาการจัดข้อมูลสารสนเทศในการบริหารโรงเรียน 6 ด้าน คือ ด้านการรวบรวมข้อมูล ด้านการตรวจสอบข้อมูล ด้านการประมวลผลข้อมูล ด้านการจัดเก็บข้อมูล ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล และด้านการนำข้อมูลสารสนเทศไปใช้

1.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดระบบข้อมูลสารสนเทศในการบริหารโรงเรียน ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547, หน้า 243-244) และจากหลักการ แนวคิดของนักวิชาการ ได้แก่ แอนดรูว์ และมอร์ (Andrew & Moir, 1970, p. 59) เซน (Senn, 1978, pp. 363 – 369) สมองเครือมาก (2535, หน้า 1166-1167) เกรียงศักดิ์ พราวศรี (2544, หน้า 11-14) และกรมวิชาการ (2544, หน้า 22-31) จึงได้ประมวลหลักการ แนวคิด ทฤษฎี สรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่อง ปัญหาการจัดข้อมูลสารสนเทศในการบริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1

โดยยึดแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหลัก โดยจำแนกปัญหาการจัดข้อมูลสารสนเทศ ออกเป็น 6 ด้าน คือ ด้านการรวบรวมข้อมูล ด้านการตรวจสอบข้อมูล ด้านการประมวลผลข้อมูล ด้านการจัดเก็บข้อมูล ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล และด้านการนำข้อมูลสารสนเทศไปใช้

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นข้อมูลให้ผู้บริหารโรงเรียน ผู้รับผิดชอบงานข้อมูลสารสนเทศ และผู้เกี่ยวข้อง ได้นำไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุง พัฒนา การจัดระบบข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นและสามารถนำไปใช้ในการวางแผน ตัดสินใจในการบริหารจัดการ และดำเนินงานพัฒนาการศึกษา และงานอื่นตามภารกิจของโรงเรียนได้อย่างมีคุณภาพ

1.8 นิยามศัพท์เฉพาะ

1.8.1 การจัดข้อมูลสารสนเทศ หมายถึง กระบวนการหรือขั้นตอนการดำเนินการจัดระบบข้อมูลสารสนเทศ ให้สะดวกต่อการนำไปใช้ ซึ่งประกอบด้วย การรวบรวมข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล การประมวลผลข้อมูล การจัดเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการนำข้อมูลสารสนเทศไปใช้

1) การรวบรวมข้อมูล หมายถึง การดำเนินการในการกำหนดหน่วยงานและผู้รับผิดชอบ การกำหนดวัตถุประสงค์ การสร้างเครื่องมือ การกำหนดเวลา และวิธีดำเนินการให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ต้องการ

2) การตรวจสอบข้อมูล หมายถึง วิธีการดำเนินการเพื่อให้แน่ใจว่าข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมมา หรือบันทึกไว้ มีความเป็นปัจจุบันและถูกต้องครบถ้วน

3) การประมวลผลข้อมูล หมายถึง การจัดกระทำข้อมูล เพื่อจำแนกข้อมูลเป็นสารสนเทศ ด้วยวิธีการคิดคำนวณโดยบุคคลหรือโปรแกรมคอมพิวเตอร์

4) การจัดเก็บข้อมูล หมายถึง การกำหนดวิธีการหรือรูปแบบ อุปกรณ์ สถานที่ที่ใช้ในการเก็บรักษาข้อมูลที่ผ่านการประมวลผลแล้ว ให้สะดวกแก่การนำไปใช้

5) การวิเคราะห์ข้อมูล หมายถึง การจำแนก แยกแยะเปรียบเทียบ จัดลำดับความสำคัญ ข้อมูลที่ผ่านการประมวลผลแล้วให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการนำไปใช้

6) การนำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ หมายถึง การนำข้อมูลสารสนเทศไปดำเนินการให้เกิดประโยชน์ในการตัดสินใจ และวางแผนในการบริหารโรงเรียน

1.8.2 ปัญหาการจัดข้อมูลสารสนเทศ หมายถึง ข้อขัดข้องหรืออุปสรรคที่ทำให้การดำเนินการรวบรวมข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล การประมวลผลข้อมูล การจัดเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการนำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ ไม่ประสบผลสำเร็จ

1.8.3 การบริหารโรงเรียน หมายถึง การบริหารงานตามขอบข่ายภารกิจของโรงเรียน 4 ด้าน คือ การบริหารวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงบประมาณ และการบริหารทั่วไป

1.8.4 ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้อำนวยการโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1

1.8.5 โรงเรียน หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1

1.8.6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 หมายถึง หน่วยงานราชการ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ที่มีหน้าที่ในการบริหารจัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตท้องที่อำเภอเมืองชลบุรี อำเภอบ้านบึง และอำเภอหนองใหญ่ จังหวัดชลบุรี

1.8.7 ขนาดโรงเรียน หมายถึง การกำหนดขนาดของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 ซึ่งยึดจำนวนนักเรียนเป็นเกณฑ์กำหนดขนาดโรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, อินเทอร์เน็ต, 2549) โดยรวมโรงเรียนขนาดที่ 1-4 เข้าด้วยกันเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก เนื่องจากมีจำนวนนักเรียนใกล้เคียงกัน โรงเรียนขนาดที่ 5 เป็นโรงเรียน

ขนาดกลาง โรงเรียนขนาดที่ 6 เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ และโรงเรียนขนาดที่ 7 เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ ตามจำนวนนักเรียน ดังนี้

- 1) โรงเรียนขนาดเล็ก มีนักเรียนตั้งแต่ 499 คน ลงมา
- 2) โรงเรียนขนาดกลาง มีนักเรียนตั้งแต่ 500 – 1,499 คน
- 3) โรงเรียนขนาดใหญ่ มีนักเรียนตั้งแต่ 1,500 – 2,499 คน
- 4) โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ มีนักเรียนตั้งแต่ 2,500 คน ขึ้นไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราชนครินทร์